

Otilia Sanda Bersan

(coordonator)

**Tehnici, instrumente
și metode de evaluare a rezultatelor
preșcolarilor și școlarilor mici**

Editura Universității de Vest

Timișoara 2016

Cuprins

Partea I. Tehnici, instrumente și metode de evaluare a rezultatelor preșcolarilor

Otilia Bersan, Introducere. Evaluarea rezultatelor preșcolarilor – oportunități, limite și tendințe / 9

Elena Orian, Corina Buștiuc, Capitolul I. Evaluarea rezultatelor preșcolarilor în cadrul domeniului Limbă și comunicare / 23

Elena Orian, Sorina Deaconescu, Marinela Carp, Dinulică Otilia, Iustina Magda, Capitolul II. Evaluarea rezultatelor preșcolarilor în cadrul domeniului Științe / 31

Adumitrăcesei Diana, Capitolul III. Evaluarea rezultatelor preșcolarilor în cadrul domeniului *Om și societate* / 60

Diana Danciu, Corina Buștiuc, Capitolul IV. Evaluarea rezultatelor preșcolarilor în cadrul domeniului Estetic și creativ / 66

Elena Orian, Diana Adumitrăcesei, Capitolul V. Evaluarea rezultatelor preșcolarilor în cadrul domeniului Psihomotric / 92

Partea a II-a. Tehnici, instrumente și metode de evaluare a rezultatelor școlarilor mici (clasele primare)

Otilia Bersan, Introducere. Evaluarea rezultatelor elevilor din învățământul primar – oportunități, limite și tendințe / 101

Georgeta Mirela Novacovici, Nicoleta Claudia Galea, Capitolul VI. Evaluarea rezultatelor elevilor din clasele primare în cadrul ariei curriculare Limbă și comunicare / 117

Sorina Elena Groza, Tamara Pantea, Nicoleta Priboi, Capitolul VII. Evaluarea rezultatelor elevilor din clasele primare în cadrul ariei curriculare Matematică și Științe ale naturii / 173

Simona Ivașcu, Florin Băran, Capitolul VIII. Evaluarea rezultatelor elevilor din clasele primare în cadrul ariei curriculare Om și societate / 229

Angela Kimmel, Capitolul IX. Evaluarea rezultatelor elevilor din clasele primare în cadrul ariei curriculare Educație fizică, sport și sănătate / 274

Elena Manolache, Capitolul X. Evaluarea rezultatelor elevilor din clasele primare în cadrul ariei curriculare Arte / 280

Zlatinca Neamț, Laura Rusu, Capitolul XI. Evaluarea rezultatelor elevilor din clasele primare în cadrul ariei curriculare Consiliere și orientare. Disciplina: Dezvoltare personală / 309

Partea I.

Tehnici, instrumente și metode de evaluare a rezultatelor preșcolarilor

Introducere.**Evaluarea rezultatelor preșcolarilor – oportunități,
limite și tendințe*****Lect.univ.dr. Otilia Bersan****Departamentul de Științe ale Educației**Facultatea de Sociologie și Psihologie**Universitatea de Vest din Timișoara*

Printre cerințele și nevoile de modernizare a sistemului de evaluare din învățământul preșcolar se află și cerința de modernizare și adaptare a strategiilor de evaluare a rezultatelor învățării preșcolarilor. În activitatea de zi cu zi, în cadrul învățământului preșcolar se simte nevoia adoptării unor strategii de evaluare clare, transparente, flexibile, optime pentru evaluare copiilor preșcolari din fiecare nivel și grupă de preșcolaritate.

În prezentul curriculum pentru învățământul preșcolar se ține seama de tendințele actuale în domeniul științelor educației, de evoluția sistemului de învățământ preșcolar înregistrată în ultimii ani (deschidere către metoda proiectelor, a activităților integrate, a metodelor interactive de grup etc.), de o serie de aspecte pozitive și dificultăți întâlnite în activitatea la grupă a cadrelor didactice, precum și de nivelul de maturizare actual al copiilor din grădinițe și de tendințele și evoluțiile în domeniul informațiilor și al tehnologiilor moderne.

Chiar dacă la nivel de documentație și informare avem stabilite câteva repere importante, la nivel practic, materialele și modul de aplicare al acestora în activitatea evaluativă a elevilor au destul de multe neajunsuri.

Structural, conform curriculumului pentru învățământ preșcolar, întreaga activitate instructiv-educativă, precum și evaluarea (componentă a sa) se bazează pe obiectivele cadru și obiectivele de referință stipulate în curriculum:

„*Obiectivele cadru* sunt formulate în termeni de generalitate și exprimă competențele care trebuie dezvoltate pe durata învățământului preșcolar pe cele cinci domenii experiențiale.

Obiectivele de referință, precum și exemplele de comportament, ca exprimări explicite a rezultatelor învățării (conceptelor, cunoștințelor, abilităților și atitudinilor, dar și ale competențelor vizate) sunt formulate pentru fiecare temă și fiecare domeniu experiențial, în parte. În formularea acestora s-a ținut cont de:

- posibilitățile, interesele și nevoile copilului preșcolar, precum și respectarea ritmului propriu de lucru al acestuia;
- corelarea fiecărei noi experiențe de învățare cu precedentele;
- încurajarea inițiativei și participarea copilului preșcolar la stabilirea obiectivelor, selecția conținuturilor și a modalităților de evaluare;
- încurajarea învățării independente prin oferirea de ocazii pentru a-și construi cunoașterea (atât în instituția de învățământ, cât și în afara acesteia), precum și a lucrului în grupuri mici pe centre de activitate (arii de stimulare) și, pe cât posibil, în grupuri cu o componență eterogenă;
- stimularea autorefecției, autoevaluării, autoreglării comportamentului de învățare”. (Curriculumul pentru învățământul preșcolar, p. 9).

„*Noul plan de învățământ* are o structură pe două niveluri de vârstă (3-5 ani și 5-6/7 ani) și, în contextul unei învățări centrate pe copil, încurajează eterogenitatea (abandonarea sistemului de constituire a grupelor pe criteriul cronologic). De asemenea, acesta prezintă o construcție diferită, în funcție de tipul de program al

grădiniței (program normal și program prelungit sau săptămânal) și o delimitare pe tipuri de activități de învățare: activități pe domenii experiențiale, jocuri și activități didactice alese și activități de dezvoltare personală.” (Curriculum pentru învățământ preșcolar, p. 12).

Tot în curriculumul preșcolar observăm o mult mai mare deschidere spre metodele activ-participative, spre joc, spre mediul educațional și rolul familiei în relație cu grădinița. Totodată, evaluarea preșcolarilor este considerată ca un proces ce urmărește progresul copilului (și nu produsul final) în raport cu el însuși, cu capacitățile sale individuale și nu comparativ cu grupul sau cu un standard, care, de multe ori poate fi relativ.

Progresul preșcolarului poate fi observat, monitorizat atent, înregistrat în fișe personale și, nu în ultimul rând, discutat cu părinții (tutorii/apartenențorii).

Dacă în literatura de specialitate observăm o interpretare largă a funcțiilor evaluării din învățământul obligatoriu, pentru învățământul preșcolar, evaluarea ar trebui să îndeplinească trei funcții: *măsurare* (ce a învățat copilul?), *predicție* (este nivelul de dezvoltare al copilului suficient pentru stadiul următor și, în special, pentru intrarea în școală?) și *diagnoză* (ce anume frânează dezvoltarea copilului?).

Profesorii pentru învățământ preșcolar știu faptul că o evaluare eficientă este întotdeauna bazată pe observare sistematică a comportamentului copilului în timpul diferitelor momente ale zilei, comunicarea cu părinții, portofoliul copilului, fișe de muncă individuală etc.

Dintre tipurile de evaluare care pot fi integrate în strategii evaluative, pentru evaluarea activității și a rezultatelor învățării preșcolarilor, amintim:

- *evaluarea inițială* – realizată în primele săptămâni (cu precădere la început de an școlar, dar și la început de semestru); este perioada în care se colectează multe date despre cunoașterea fiecărui copil, a abilităților și competențelor de care acesta dă dovadă. Evaluarea inițială se realizează prin observarea sistematică a comportamentului copilului în cadrul activităților și nu numai (al tranzițiilor, al mesei etc.), prin completarea unor fișe psihopedagogice, prin completarea unor fișe din caietele speciale (fișe de muncă individuală), prin dialog cu copilul și cu părinții acestuia etc.

- *evaluarea continuă/formativă* – se realizează pe tot parcursul anului școlar prin fișe de evaluare, convorbiri, observație zilnică, studierea produselor activității, portofolii, teste, proiecte, activități practice, analiza lucrărilor artistico-plastice etc. Acest tip de evaluare însoțește permanent demersul didactic și evidențiază performanțele copiilor în raport cu obiectivele și conținuturile urmărite. Ținând seama de caracterul interdisciplinar, dar și de specificul activităților integrate, evaluarea formativă îi implică pe preșcolari în realizarea de sarcini cu valențe multiple, în găsirea de soluții pe baza cunoștințelor acumulate.

- *evaluarea sumativă/finală* – este planificată de cele mai multe ori în finalul anului școlar, al unui semestru sau la finalul unei teme generale din cadrul domeniilor experiențiale. Astfel, evaluarea finală vehiculează o serie de caiete de muncă independentă, fișe, portofolii realizate pe o perioadă mai lungă de timp, creații ale copiilor etc. Rezultatele evaluării sumative se consemnează, de cele mai multe ori, în portofoliul personal al copilului care îi dă posibilitatea acestuia să promoveze în învățământul primar.

La cele trei tipuri de evaluare, menționate mai sus și care sunt utilizate, cu precădere, în grădiniță și puse în practică și din punct de vedere temporal, se adaugă și evaluarea normativă și cea criterială.

Dacă *evaluarea normativă* permite raportarea rezultatelor învățării preșcolarilor la o normă/un standard specific pentru vârsta preșcolară la care se află, *evaluarea criterială* se rezumă la aprecierea și măsurarea rezultatelor învățării preșcolarilor prin raportarea acestora la obiectivele educaționale. Așa cum am menționat mai sus, în cadrul învățământului preșcolar, finalitățile se exprimă prin obiective cadru și de referință. Din acestea, prin derivare și ținând seama de conținutul informațional, cadrul didactic formulează *obiectivele operaționale*. În conformitate cu obiectivele operaționale, preșcolarii pot fi evaluați la orice activitate, în orice moment/etapă a activității.

În cele ce urmează, spicuim din *curriculumul pentru învățământul preșcolar*, (pp. 26-35) obiective cadru și de referință pentru fiecare domeniu experiențial:

DOMENIUL LIMBĂ ȘI COMUNICARE

Obiective cadru:

Dezvoltarea capacității de exprimare orală, de înțelegere și utilizare corectă a semnificațiilor structurilor verbale orale;

Educarea unei exprimări verbale corecte din punct de vedere fonetic, lexical, sintactic;

Dezvoltarea creativității și expresivității limbajului oral;

Dezvoltarea capacității de a înțelege și transmite intenții, gânduri, semnificații mijlocite de limbajul scris.

Obiective de referință:

- Să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât și în calitate de auditor;
- Să înțeleagă și să transmită mesaje simple; să reacționeze la acestea;
- Să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia și să demonstreze că l-a înțeles;

- Să distingă sunetele ce compun cuvintele și să le pronunțe corect;
- Să își îmbogățească vocabularul activ și pasiv pe baza experienței, activității personale și/sau a relațiilor cu ceilalți și simultan să utilizeze un limbaj oral corect din punct de vedere gramatical;
- Să recepteze un text care i se citește ori i se povestește, înțelegând în mod intuitiv caracteristicile expresive și estetice ale acestuia;
- Să fie capabil să creeze el însuși (cu ajutor) structuri verbale, rime, ghicitori, povestiri, mici dramatizări, utilizând intuitiv elementele expresive;
- Să recunoască existența scrisului oriunde îl întâlnește;
- Să înțeleagă că tipăritura (scrisul) are înțeles (semnificație);
- Să găsească ideea unui text, urmărind indiciile oferite de imagini;
- Să manifeste interes pentru citit;
- Să recunoască cuvinte simple și litere în contexte familiare;
- Să recunoască literele alfabetului și alte convenții ale limbajului scris;
- Să utilizeze materiale scrise în vederea executării unei sarcini date;
- Să perceapă și să discrimineze între diferitele forme, mărimi, culori – obiecte, imagini, forme geometrice, tipuri de contururi etc.;
- Să utilizeze efectiv instrumentele de scris, stăpânind deprinderile motrice elementare necesare folosirii acestora;
- Să utilizeze desene, simboluri pentru a transmite semnificație
- Să descopere că scrierea îndeplinește anumite scopuri, cerințe sociale și să se folosească de această descoperire (ex.:

recunoaște și respectă simboluri care avertizează asupra prezenței/existenței unui pericol sau care arată direcția, destinația unei clădiri/unui loc etc.);

- Să înțeleagă semnificația cuvintelor, literelor și cifrelor, învățând să le traseze.

DOMENIUL ȘTIINȚE

Obiective cadru:

- ☐ Dezvoltarea operațiilor intelectuale prematematiche;
- ☐ Dezvoltarea capacității de a înțelege și utiliza numere, cifre, unități de măsură, întrebuițând un vocabular adecvat;
- ☐ Dezvoltarea capacității de recunoaștere, denumire, construire și utilizare a formelor geometrice;
- ☐ Stimularea curiozității privind explicarea și înțelegerea lumii înconjurătoare;
- ☐ Dezvoltarea capacității de rezolvare de situații problematice, prin achiziția de strategii adecvate;
- ☐ Dezvoltarea capacității de cunoaștere și înțelegere a mediului înconjurător, precum și stimularea curiozității pentru investigarea acestuia;
- ☐ Dezvoltarea capacității de observare și stabilire de relații cauzale, spațiale, temporale;
- ☐ Utilizarea unui limbaj adecvat în prezentarea unor fenomene din natură și din mediul înconjurător;
- ☐ Formarea și exersarea unor deprinderi de îngrijire și ocrotire a mediului înconjurător, în vederea educării unei atitudini pozitive față de acesta.

Obiective de referință:

- Să-și îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoștințelor matematice referitoare la recunoașterea,

denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/mulțimi, pe baza unor însușiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan;

- Să efectueze operații cu grupele de obiecte constituite în funcție de diferite criterii date ori găsite de el însuși: triere, grupare/regrupare, comparare, clasificare, ordonare, apreciere a cantității prin punere în corespondență;
- Să înțeleagă și să numească relațiile spațiale relative, să plaseze obiecte într-un spațiu dat ori să se plaseze corect el însuși în raport cu un reper dat;
- Să înțeleagă raporturi cauzale între acțiuni, fenomene (dacă... atunci) prin observare și realizare de experimente
- Să recunoască, să denumească, să construiască și să utilizeze forma geometrică cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi în jocuri;
- Să efectueze operații și deducții logice, în cadrul jocurilor cu piesele geometrice;
- Să numere de la 1 la 10 recunoscând grupele cu 1-10 obiecte și cifrele corespunzătoare;
- Să efectueze operații de adunare și scădere cu 1-2 unități, în limitele 1-10;
- Să identifice poziția unui obiect într-un șir utilizând numeralul ordinal;
- Să realizeze serieri de obiecte pe baza unor criterii date ori găsite de el însuși;
- Să compună și să rezolve probleme simple, implicând adunarea/scăderea în limitele 1-10;
- Să găsească soluții diverse pentru situații problematice reale sau imaginare întâlnite în viața de zi cu zi sau în povești, povestiri;

- Să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, aerul, apa, solul, vegetația, fauna, ființa umană ca parte integrantă a mediului, fenomene ale naturii), precum și interdependența dintre ele;
- Să recunoască și să descrie verbal și/sau grafic anumite schimbări și transformări din mediul apropiat;
- Să cunoască elemente ale mediului social și cultural, poziționând elementul uman ca parte integrantă a mediului;
- Să cunoască existența corpurilor cerești, a vehiculelor cosmice;
- Să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate;
- Să manifeste disponibilitate în a participa la acțiuni de îngrijire și protejare a mediului, aplicând cunoștințele dobândite;
- Să aplice norme de comportare specifice asigurării sănătății și protecției omului și naturii.

DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE

Obiective cadru:

Cunoașterea și respectarea normelor de comportare în societate; educarea abilității de a intra în relație cu ceilalți;

Educarea trăsăturilor pozitive de voință și caracter și formarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți;

Dezvoltarea comportamentelor de cooperare, prosoziale, proactive (inițiativă);

Dezvoltarea abilității de recunoaștere, acceptare și respect al diversității;

Cunoașterea unor elemente de istorie, geografie, religie care definesc portretul spiritual al poporului român;

Formarea și consolidarea unor abilități practice specifice nivelului de dezvoltare motrică;

Îmbogățirea cunoștințelor despre materiale și caracteristicile lor, precum și despre tehnici de lucru necesare prelucrării acestora în scopul realizării unor produse simple;

Formarea deprinderilor practic-gospodărești și utilizarea vocabularului specific.

Obiective de referință:

- Să cunoască și să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum și reguli de securitate personală (ex.: importanța alimentelor sănătoase pentru organismul uman; reguli ale activității și ale jocului, în vederea evitării unor situații periculoase; reguli de minimă protecție a naturii și pericolul încălcării lor; reguli privind protecția vieții proprii și a celor din jur etc.);
- Să-și adapteze comportamentul propriu la cerințele grupului în care trăiește (familie, grădiniță, grupul de joacă);
- Să negocieze și să participe la decizii comune;
- Să aprecieze în situații concrete unele comportamente și atitudini în raport cu norme prestabilite și cunoscute;
- Să trăiască în relațiile cu cei din jur stări afective pozitive, să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului;
- Să descrie și să identifice elemente locale specifice țării noastre și zonei în care locuiește (elemente de relief, așezare geografică, obiective socio-culturale, istorice, religioase, etnice);
- Să cunoască și să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice;